

Laat *Metrioptera roeselii* het gras voor z'n tarsen wegmaaien ?

Theo Zeegers

Weegschaalstraat 207, 7521 CH Enschede

Abstract:

Metrioptera roeselii is shown to be much more common in the Netherlands than is suggested by the latest literature. The species is found almost only in high grass in roadsides. Therefore, it can effectively be found by its sound, while travelling by bike. At this moment most Dutch roadsides are mown too much to contain populations of *M. roeselii*.

Inleiding

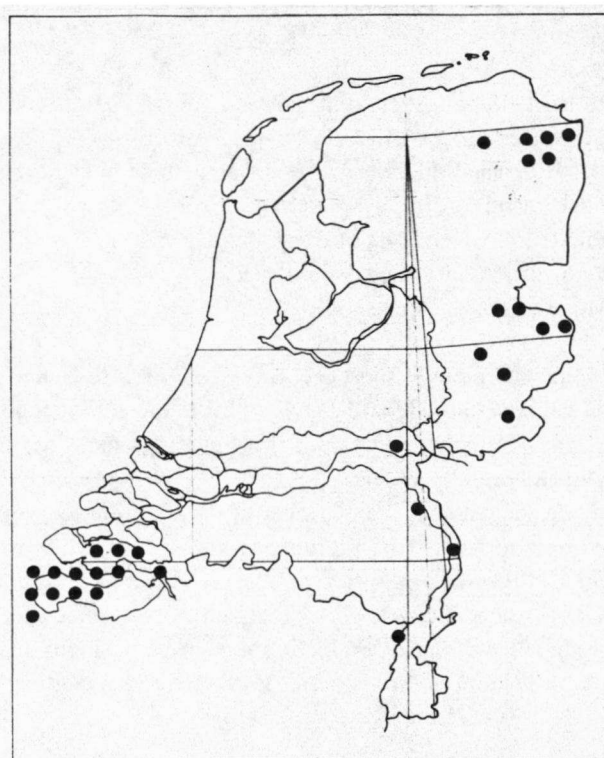
In de recente werken over de Nederlandse sprinkhanenfauna (Duijm & Kruseman, 1983; Beukeboom, 1986) wordt de Greppelsprinkhaan *Metrioptera roeselii* beschreven als (zeer) zeldzaam in Nederland. Eerstgenoemden suggereren zelfs dat de soort aan het verdwijnen is. In de tweede helft van de jaren tachtig is door de nieuwe lichte sprinkhanenvangers aan het licht gebracht, dat deze voorstelling van zaken onjuist is. In dit artikel probeer ik de huidige kennis over het voorkomen van *M. roeselii* te bundelen.

Voorkomen in Nederland

De verspreiding van *M. roeselii* van vóór 1980 wordt gegeven door Duijm & Kruseman (1983) (fig 1). De recente verspreiding, gebaseerd op waarnemingen uit de jaren 1985 - 1990, geef ik in figuur 2. Er zijn drie zaken die opvallen: Ten eerste is het aantal recente vindplaatsen groter dan het aantal oude. De stelling dat *M. roeselii* uit Nederland aan het verdwijnen zou zijn, is dus duidelijk niet houdbaar. Ten tweede is de soort op bijna alle oude

figuur 1: Verspreiding van *M. roeselii* van voor 1980, gebaseerd op museummateriaal (Duijm & Kruseman, 1983)

figuur 2: Verspreiding van *M. roeselii*, gebaseerd op alle waarnemingen uit de periode 1985 - 1990, die de auteur bekend zijn (inclusief EIS-archief).

vindplaatsen in de jaren '85 - '90 weer teruggevonden. Alleen op de Veluwe en in Zuid-Limburg is de soort niet teruggevonden, waarbij opgemerkt dient te worden dat op de Veluwe ook niet gezocht is.

Ten derde liggen bijna alle vindplaatsen op een overgang van zandgrond naar iets anders. Dit kan zijn: overgang van pleistocene zandgrond naar laagveen/klei:

Groningen, Zeeland.

overgang van stuwwallen naar (eveneens pleistocene) dekzandgronden:

Salland, Twente, Nijmegen.

overgang van zandgrond naar riviergronden:

Midden-Limburg.

Habitat

De naam Greppelsprinkhaan voor *M. roeselii* is bijzonder goed gekozen. In Nederland komt de soort vrijwel uitsluitend voor in wegbermen en greppels langs wegen. De enige recente uitzondering lijkt te zijn de vindplaats in een natuurreservaat bij Born (Hermans & Buggenum, in press). De soort zit altijd in hoogopgaande grasvegetaties (zeg hoger dan 30 cm.). *M. roeselii* kan zodoende niet tegen het maaien van wegbermen. Omdat bijna alle wegbermen in Nederland gemaaid worden, betekent dit dat de soort voorkomt in randjes die niet gemaaid worden (bij hele brede bermen) of in de naastgelegen greppel, die ook niet gemaaid wordt. Eigen waarnemingen in aangrenzende Duitse gebieden leren, dat smalle banen hoog gras (minder dan 1 m. breed) nog grote aantallen *M. roeselii* kunnen herbergen. In Nederland zitten gelokaliseerde populaties in wegbermen, met 10 tot meer dan 100 zingende mannetjes op 100 strekkende meter wegberm. Een uitzonde-ring op dit beeld is Zeeuws-Vlaanderen, alwaar de soort kilometers lang achter elkaar continu goed vertegenwoordigd is in de wegbermen. Dit is ook de normale situatie in aangrenzende Duitse gebieden (eigen waarneming) en rond Hannover (A. Santema). Inventarisatie

M. roeselii is een van de gezegende soorten sprinkhanen, die een hard geluid maken. Het volume zit ongeveer midden tussen *Metrioptera brachyptera* en *Tettigonia viridissima*. Dit en het voorkomen in wegbermen maakt veel fietsen en de oren open houden dé ideale manier om de soort te inventariseren. Historisch gezien zijn zo ook de meeste vindplaatsen gevonden. De ideale tijd voor dit soort inventarisaties is de maand augustus, de soort zingt evenwel in juli en september ook. *M. roeselii* zingt van de ochtend tot in de avondschemer, de piek van de activiteit ligt naar huidige ervaringen (R. Kleukers en mijzelf) vroeg op de dag.

Discussie

Gezien het huidige verspreidingspatroon van *M. roeselii* over Nederland, lijkt het mogelijk te voorspellen waar de soort nog meer zou moeten (kunnen) voorkomen:

Oost-Friesland (hiervan is al een waarneming binnen, waarvan evenwel het kilometerhok nog ontbreekt)

Gaasterland

Drente, m.n. Hondsrug en omgeving Havelte

Veluwezoom en Noord-Veluwerand

Montferland

In principe zou men de soort ook langs de Utrechtse Heuvelrug en in 't Gooi kunnen verwachten. Evenwel gezien het feit dat ik gedurende jarenlang verblijf in die gebieden de soort nooit waargenomen heb, lijkt me het voorkomen twijfelachtig. De situatie in Noord-Brabant kan ik niet goed inschatten. Ik verwacht de soort in ieder geval langs de Maas bij Grave.

Gezien de toegenomen kennis over *M. roeselii* en de toegenomen waarnemingsintensiteit, is er niks zinnigs te zeggen over de voor- of achteruitgang van *M. roeselii* in Nederland. Wat zeker is, is dat de populaties die in '85 ontdekt zijn, goed stand weten te houden. Bovendien is het duidelijk dat *M. roeselii* zeer gebaat zal zijn met een veranderd maai-beleid. Als de wegbermen in Nederland niet meer rigoreus en volledig gemaaid worden, kan men zich voorstellen dat *M. roeselii* zich relatief gemakkelijk langs wegen over Nederland kan verspreiden. Een vraag die hierbij opkomt is, in hoeverre de grote rivieren een belemmering voor een dergelijke areaalsuitbreiding zullen zijn.

Oproep

De tijd lijkt aangebroken, alle informatie over *M. roeselii* in Nederland te gaan verzamelen. Daarom roep ik alle lezers bij deze op, al hun waarnemingen (i.i.g. vindplaats en datum) zo spoedig mogelijk op te sturen naar R. Kleukers, EIS-Nederland. Hopelijk zal een en ander dan uitmonden in een publicatie voor bijv. EB.

Dankwoord

Veel dank ben ik verschuldigd aan Roy Kleukers, voor zijn stimulaties, zijn eigen uitgebreide waarnemingen in Zeeuws-Vlaanderen en voor het opsporen van waarnemingen in het EIS-archief. Verder dank ik de deelnemers aan het Sprinkhanenweekend 1990 in De Wijk, voor de discussie en informatie.

Literatuur

Beukeboom, L., 1986. *De sprinkhanen van Nederland en België*. Utrecht: Jeugdbondsuitgeverij, 69 p.

Duijm, M. & G. Kruseman, 1983. *De krekels en sprinkhanen in de Benelux*. Hoogwoud: K.N.N.V. (34), 186 p.

Hermans, J.T. & H.J.M. van Buggenum, in press.. De greppelsprinkhaan (*Metrioptera roeselii* Hagenb.) in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad*.